

DEN NORSKE KIRKE

Oslo biskop

Det kongelige barne-,
likestillings- og inkluderingsdepartement
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Dato: 17.02.2012

Vår ref: 12/114-1 WJEB

Deres ref:

Utkast til midlertidig forskrift om anerkjennelse av enkelte farskap fastsatt i utlandet etter lov om barn og foreldre for barn født av surrogatmor i utlandet- Hørings svar fra Oslo biskop

INNLEDNING

Oslo biskop har mottatt til høringsuttalelse et forslag fra Det kongelige barne- likestillings- og inkluderingsdepartement om midlertidig forskrift for anerkjennelse av enkelte farskap fastsatt i utlandet i forbindelse med surrogati.

Bakgrunn for forslaget

Forslaget har som bakgrunn situasjonen som oppstår når et norsk par får barn ved å benytte en surrogatmor i et annet land (surrogati er ikke tillatt i Norge). Etter gjeldende norsk lov vil barnets sosiale foreldre ikke anerkjennes som juridiske foreldre. Likevel har surrogati-barn blitt innført i Folkeregisteret med de sosiale foreldre oppført som mor og far, uten at de juridiske forhold er i samsvar med bestemmelsene i barneloven og adopsjonsloven. Formålet med forslaget til forskrift er at alle barn som er omfattet av norsk barnelov på en enkel måte skal få anledning til å få etablert juridisk foreldreskap til én eller begge av sine omsorgsforeldre. Først og fremst dreier dette seg om at det etableres juridiske bånd til en far med farskap anerkjent etter utenlandsk rett, som regel er vedkommende barnets genetiske far.

Høringsnotatets forslag

En midlertidig forskrift vil løse de akutte utfordringer. Departementet ønsker i følge høringsdokumentet å utrede spørsmålet om surrogati etter hvert på en bredere basis. Forslaget til midlertidig forskrift bygger på barnelovens bestemmelser (barneloven § 85, andre ledd). Man fastholder at det bare kan etableres ett farskap til ett og samme barn. Regelen om at kvinnen som føder barnet skal regnes som barnets mor, settes heller ikke til side. Departementet foreslår at dersom det foreligger en dom eller administrativ uttalelse om farskap fra utenlandske myndigheter, skal farskapet anerkjennes i Norge (forslagets § 2). Dersom dette ikke foreligger, kan likevel farskap godkjennes i Norge

når særlige grunner taler for det (forslagets § 3). Dersom utenlandsk dom peker ut to menn som far til samme barn, skal DNA- analyse avgjøre spørsmålet (forslagets § 4). Departementet begrunner sitt forslag med at det for de aktuelle barns vedkommende er behov for trygge og stabile rammer, av denne grunn bør de ha minst én juridisk forelder etter norsk rett.

VURDERING AV UTKASTET TIL MIDLERTIDIG FORSKRIFT

Oslo biskop erkjenner at situasjonen som har oppstått på bakgrunn av en økende praksis med å anvende surrogatmor i utlandet, skaper et behov for avklaring. Vi anerkjenner også den positive intensjon som kommer til uttrykk i forslaget, at en ønsker å bidra til de aktuelle barns behov for stabile og trygge rammer, der også de juridiske aspekter tas vare på. Vi er likevel av den oppfatning at spørsmålet ikke kan behandles uten at dette ses i sammenheng med en totalvurdering av fenomenet surrogati. *Innfører man midlertidige forskrifter, har man lagt føringer som får konsekvenser for senere juridisk og administrativ praksis.*

Politisk konsensus om restriktiv linje

Det er grunn til å legge vekt på at før temaet juridisk foreldreskap ble satt på dagsorden, på bakgrunn av mediafokuserte tilfeller (Volden- saken, Kvarme-saken, Mæland-saken), forelå det en politisk konsensus om at en i vårt land ønsket å stå for en restriktiv linje. Vi viser til følgende uttalelse fra offisielt regjeringshold i 2010: ”Vi aksepterer et godt stykke på vei assistert befruktning, men det å bruke en annen kvinne til å bære frem et barn, har vi kommet frem til at vi ikke vil akseptere i Norge. Årsaken er faren for at dette kommersialiseres, faren for utnyttelse av kvinner i fattige land, faren for at barn faktisk kan ha tre mødre, og faren for at det kan oppstå juridiske komplikasjoner dersom surrogatmoren ombestemmer seg” (statssekretær R. Ingebrigtsen, [www. nrk. no/nyheter](http://www.nrk.no/nyheter), 10.02. 2010).

Restriktiv linje i NOU 2009:5

Temaet surrogati har vært gjenstand for drøftelser i offentlig regi, jf. innstillingen NOU 2009: 5 (”Farskap og annen morskap”). Utredningen kommer med nyanserte refleksjoner. Ved vurderingen av forslaget til midlertidig forskrift bør en etter vår oppfatning merke seg følgende synspunkter i denne innstillingen: ”Utvalget har vurdert hvilke regler som bør gjelde ved fastsettelse av farskap, morskap og medmorskap for barn som er født som et resultat av assistert befruktning i utlandet. I den forbindelsen finner utvalget det ikke riktig å tilpasse de norske lovreglene om foreldreskap for å legge forholdene bedre til rette for at personer bosatt i Norge skal benytte seg av tilbud andre steder i verden som ikke er tillatt her i landet. Utvalget framhever imidlertid viktigheten av at interessene til barna som kommer til verden på denne måten ivaretas best mulig og foreslår derfor blant annet å utvide adgangen til stebarnsadopsjon” (Sammenfatning, s. 14).

Bioteknologinemnda

Oslo biskop mener at surrogati er en form for assistert befruktning som ikke kan sies å oppfylle nødvendige etiske kriterier. Vi vil i denne sammenheng vise til drøftelsen av temaet i Bioteknologinemnda i 2011. I rapporten som ble avgitt til Helse- og omsorgsdepartementet (april 2011) fastslår et flertall i nemnda (14 mot 7 stemmer) at de er kritisk til surrogati som reproduksjonsmetode. En ønsker å beholde den nåværende lovgivningen med forbud mot surrogati. Flertallet peker på at surrogati er problematisk både etisk og juridisk. Kvinnekroppen benyttes til ”utleie”, noe som anses som moralsk lite høyverdig. I uttalelsen understreker flertallet at å få barn ikke er en rettighet, og at det ikke kan oppfattes som diskriminering at noen ikke får tilgang til en spesifikk type assistert befruktning. Flertallet mener at surrogati involverer en tredjepart, surrogatmoren, i så stor grad at metoden ikke lett kan sammenlignes med andre former for assistert befruktning. Det pekes på at tingliggjøringen av svangerskapet, risikoen (fysisk og psykisk) for surrogatmødrene og mulige uheldige samfunnskonsekvenser gjør at forbudet mot surrogati er berettiget. Videre legger flertallet avgjørende vekt på perspektivet «barnets beste». Mens samfunnet stiller krav ved adopsjon, foreligger det ingen slik kontroll ved anvendelse av surrogati. Det hele er privatisert.

Oslo biskop deler de prinsipielle innvendinger som kommer til uttrykk både i den siterte utredningen (NOU 2009: 5) og gjennom Bioteknologinemndas flertallsuttalelse.

Hensynet til barnet

Forslaget som nå er sendt til høring gjelder surrogati generelt. I særlig grad vil problemstillingen være aktuell for likekjønnede par, framfor alt i de tilfeller der to menn har inngått ekteskap. Forslaget må derfor ses i sammenheng med de endringer som har blitt foretatt når det gjelder ekteskap/ samlivs- lovgivingen i 2009. På et generelt grunnlag vil Oslo biskop uttrykke skepsis til den omforming av synet på samlivsformer og barns stilling som kommer til uttrykk gjennom den nevnte loven. I loven sidestilles likekjønnet samliv med det tradisjonelle ekteskapet. Likekjønnede par gis de samme rettigheter til adopsjon og assistert befruktning som tidligere var reservert for mor/far-familien. Oslo biskop mener at de juridiske regler for samliv som nå er innført ikke tar tilstrekkelig hensyn til barnet som den svake part.

Den nye ekteskapsloven har som sitt primære anliggende et ikke-diskrimineringsperspektiv. Dette går klart fram av høringsnotatet til loven og for så vidt også av Soria-Moria-erklæringen. Dette skifte av fokus medfører at en ikke på samme måte som før vektlegger hensynet til barnet. I FN's barnekonvensjon sies det blant annet at et barn skal ha rett til å kjenne sine biologiske foreldre (§ 7). Denne konvensjonen er Norge forpliktet på.

KONKLUSJON

Oslo biskop mener det er betenkelig at utformingen av lovverket når det gjelder viktige etiske tema styres av dagsaktuelle saker og vurderinger som er mer av politisk karakter enn basert på prinsipielle – etiske overveielser. Viktige spørsmål av denne karakter bør gjøres til gjenstand for omfattende vurdering, utover det som til nå har blitt foretatt i

offentlig regi.

For Oslo biskop er det viktig at barn som er født ved surrogati sikres juridiske rettigheter på linje med andre barn. Vi mener imidlertid at det må finnes andre måter å sikre dette på enn ved det foreliggende forslaget.

Vi har anført at surrogati må ses på som uheldig på flere plan. Det dreier seg om at kvinner i noen tilfeller utnyttes for andres formål, det handler om en ”tingliggjøring” av barn, det handler om at barnets egenverd desavueres til fordel for en rettighetstankegang som ikke inkluderer de nødvendige konsekvensetiske perspektiver.

Oslo biskop mener at forslaget til forskrift om endrede regler for juridisk foreldreskap vil bidra til at en uheldig praksis forsterkes. Vi kan derfor ikke støtte utkastet og ber om at barns juridiske rettigheter ivaretas på annet vis.

Med vennlig hilsen

Ole Chr. M. Kvarme
biskop